

DYREKTOR
OSRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
mgr Paweł Władczak
Sporządził

.....
Sprawdził

49/2018
RADCA PRAWNY
.....
Radca Prawny
Tomasz Wilczyński

BURMISTRZ
.....
Zatwierdził
Wojciech Kallas

UCHWAŁA NR 47.LXXIII.2018
RADY MIEJSKIEJ W DEBRZNIE
z dnia .....

w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018-2020.

Na podstawie art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018r. poz. 998 ze zm.) w związku z art. 18 ust. 2, pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018r. poz. 994 ze zm.)

**Rada Miejska w Debrznie
uchwała co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018-2020 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Debrzno oraz Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Debrznie.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie:

Opracowanie i przyjęcie Gminnego Programu Wspierania Rodziny wynika z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Niniejszy program jest opracowany na bazie doświadczeń wynikających z realizacji ustawy jak również doświadczeń z funkcjonowania asystenta rodziny. Program uwzględnia zadania na szczeblu gminy, które powinny być realizowane w oparciu o zapisy ustawy. Został przygotowany po analizie możliwości finansowych samorządu lokalnego jak również potrzeb lokalnych. Zadanie realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zostało powierzone Ośrodkowi Pomocy Społecznej zarządzanemu przez Burmistrza Miasta i Gminy.

Konsekwencją powyższego zapisu jest wprowadzenie trzyletniego programu wspierania rodziny w gminie Debrzno na lata 2018-2020. Priorytetem tego programu jest stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu mieszkańców. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancje wsparcia instytucjonalnego. Każdy świadczeniobiorca powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Działania na rzecz rodziny to czynności skierowane do poszczególnych jej członków oraz kampanie prowadzone na rzecz całej wspólnoty. Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, mających na celu przywrócenie im zdolności do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie również w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Ma to na celu pomoc w odzyskaniu przez

Załącznik nr 1
do Uchwały Rady Miejskiej w Debrznie
z dnia ..... roku nr .....
w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny
na lata 2018-2020

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

Na lata 2018–2020

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE	3
II.	DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU	10
III.	ANALIZA SWOT	25
IV.	CELE PROGRAMU.....	28
V.	ADRESACI PROGRAMU.....	29
VI.	DZIAŁANIA I SPOSÓB ICH REALIZACJI.....	30
VII.	PARTNERZY PROGRAMU.....	33
VIII.	ZASADY FINANSOWANIA.....	35
IX.	EWALUACJA.....	36

"Jest jedna miłość, która nie liczy na wzajemność, nie szczędzi ofiar, płacze a przebacza, odepchnięta wraca - to miłość macierzyńska."

I WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Debrzno na lata 2018-2020 jest strategicznym dokumentem Gminy opracowanym, w celu realizowania przez wspólnotę samorządową konstytucyjnej zasady udzielenia szczególnej pomocy rodzinie i dziecku.

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawna rodziny, znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnej i niepełnej, mającej prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa, jest najmniejszą, a zarazem podstawową komórką zaspakajającą podstawowe potrzeby swoich członków, a jednocześnie naturalnym środowiskiem rozwoju dzieci. Niezmiernie ważne jest, by chronić rodzinę i pomagać jej w sytuacji, gdy napotyka na ograniczenia i trudności, zwłaszcza w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Warto pamiętać, że to w niej przebiega proces socjalizacji dzieci poprzez przekazywanie systemu wartości, tradycji, kształtowania aktywności i postępowania na całe życie, przygotowując do przyszłych ról społecznych.

Realizacja zintegrowanej polityki prorodzinnej wymaga ścisłej współpracy wielu podmiotów. Tym samym pomoc na rzecz rodziny realizowana jest przez jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, zwłaszcza szczebla gminnego

i powiatowego, wspierane przez organizacje pozarządowe i służbę zdrowia. Podmiotem realizującym ten cel na poziomie gminy jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie. Realizowane w ramach niniejszego Programu zadania koncentrować będą się nie tylko na dziecku ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu umożliwienia mu powrotu do tej rodziny. Pomoc powinna koncentrować się na wspomaganiu osób i rodzin wymagających wsparcia w osiągnięciu możliwie pełnej aktywności społecznej, a także wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do pełnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża szereg czynników, wśród których istotny wpływ mają zjawiska dezorganizujące życie rodziny tj. choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, problem ubóstwa czy też długotrwałego bezrobocia. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną. Zaburzone więzi rodzinne wpływają negatywnie na funkcjonowanie człowieka, stanowią podstawowe źródło jego deficytów. Rodzina dotknięta nimi bez pomocy z zewnątrz często nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci, rozwiązywać swoich problemów i wyjść z sytuacji kryzysowych. Dlatego jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby (pracownicy socjalni, asystenci rodzin, pedagodzy, policjanci, kuratorzy itp.) zobligowane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. To właśnie państwo ma obowiązek zapewnić dziecku specjalną ochronę i pomoc w przezwyciężeniu zaistniałej sytuacji. Wszelkie działania podejmowane na rzecz dobra dziecka i jego rodziny powinny być ze sobą spójne i uwzględniać prawo do zachowania własnej tożsamości.

Ideą w tworzeniu niniejszego programu jest przekonanie o niezastąpionej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka, którą należy promować i wzmacniać, zwłaszcza wobec wyzwań współczesnego świata. Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością. Organizując różnorodne formy pomocy na rzecz rodziny wieloprotymowej, należy konsekwentnie realizować

zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Stąd podstawowym założeniem programu jest **wsparcie rodziny naturalnej oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.**

Rozpad rodziny, niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, narastanie konfliktów powodują wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają ingerencji z zewnątrz angażując siły i środki społeczne. Długoletnie przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy wspierać rodzinę, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Należy podjąć pracę z rodziną w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i z jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Chodzi tutaj o obustronny wysiłek zarówno członków rodziny jak i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny) zmierzający do przywrócenia naturalnych więzów i normalizacji życia rodzinnego. W swoich działaniach pracownicy socjalni, asystenci rodziny mają za zadanie wspieranie i wspomaganie, a nie zastępowanie rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrót do domu, co powinno być głównym celem współdziałania służb. Dlatego polityka państwa i wszelkie działania instytucji samorządowych i organizacji

pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie.

Działania władz państwowych i samorządowych w takich sytuacjach określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizacji trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny. Przedkładany Program Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2020 stanowi realizację dyspozycji ustawowej, a jego głównym założeniem jest stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Należy zauważyć, że wspieranie rodziny, to jednocześnie rozwój i wzmocnienie społeczności lokalnej. W rodzinie bowiem dorastają kolejne pokolenia, kształtuje się „kapitał ludzki”, który w przyszłości będzie tworzył społeczeństwo i wpływał na tempo jego rozwoju. Reformy ustroju terytorialnego państwa powodują, że coraz więcej kompetencji przejmują samorzady gmin i powiatów. Dzieje się tak wzorem innych państw Unii Europejskiej, w których służby społeczne funkcjonują jak najbliższej rodziny.

Należy pamiętać, że wprowadzenie szczegółowych przepisów o wspieraniu rodziny nie zwalnia instytucji, w których zakresie jest również ta tematyka. Ważnym elementem jest ustawa o pomocy społecznej, która określa, że pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobą i rodziną przezwyciężenie trudności sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc ta powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie realizując ustawę o pomocy społecznej wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie

w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Przydzielany rodzaj, forma i rozmiar świadczenia są odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, a potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy są uwzględniane na miarę celów i możliwość Ośrodka.

W przepisach o pomocy społecznej zawarta jest zasada pomocniczości, która kładzie nacisk na wspieranie a nie bezpośrednie zaspokajanie potrzeb. Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się rodzinę, w której występują istotne nieprawidłowości w zaspokajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka. Problemy w takich rodzinach mają najczęściej charakter wielopokoleniowego procesu tworząc przez to błędne koło, które ciężko rodzinie przerwać wyłącznie własnymi siłami.

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań aspołecznych, grożących patologiami, również przemocą domową. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, określa sposób postępowania pracowników socjalnych, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Utworzony zespół interdyscyplinarny do przeciwdziałania przemocy w rodzinie ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią. Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach. Procedurą szczególną w sytuacjach przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieskiej Karty”, która została uregulowana w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”* wydanym jako akt wykonawczy na podstawie art. 9d ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Cały obszar przeciwdziałania

przemocy w rodzinie jest ściśle związany z prowadzeniem działań w obszarze wspierania rodziny.

Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która poprzez nauczanie i wychowanie przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Oświata obejmuje ogół instytucji (szkoły, przedszkola, świetlice, placówki opiekuńcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne), których celem jest upowszechnienie wykształcenia oraz realizowanie określonych celów wychowawczych. Instytucje te poza podstawowym zadaniem kształcenia dzieci i młodzieży m.in. zapewniają im opiekę poza rodziną oraz mając możliwości oddziaływania na rodziców wspierają prowadzone przez nich działania wychowawcze. Realizując swe zadania stanowią jeden z filarów systemu wspierania rodziny w szczególności w rozwoju dziecka jak i metod wychowawczych.

Działanie systemu opieki zdrowotnej w Polsce reguluje szereg ustaw: ustawa o działalności leczniczej, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentystry, ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej, ustawa Prawo farmaceutyczne, ustawa wprowadzająca ustawę – Prawo farmaceutyczne. System opieki zdrowotnej w Polsce oparty jest na modelu ubezpieczeniowym. Lekarz ma obowiązek udzielać pomocy lekarskiej w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki. Zadaniem podstawowej opieki zdrowotnej jest udzielanie indywidualnych świadczeń

profilaktycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych w zakładach opieki zdrowotnej, w miejscu wypadku lub nagłego zachorowania, w tym również w domu pacjenta. Do zadań POZ należy także edukacja zdrowotna i aktywizacja pacjentów oraz całej społeczności lokalnej do działania na rzecz własnego zdrowia i zdrowia rodziny oraz ochrony środowiska. System ochrony zdrowia a w szczególności profilaktyk zdrowotnej ma ogromne znaczenia dla wspierania rodziny. Szczególną rolę odgrywają tutaj lekarze pierwszego kontaktu jak również pielęgniarki środowiskowe.

Jeżeli ktoś z członków rodziny pije w sposób szkodliwy, to cała rodzina doznaje destrukcji. Często można spotkać opinię, że alkoholizm jest chorobą całej rodziny i wszyscy zostają wciągnięci w bolesny, uszkadzający wir powstający wokół tego, który pije. Życie rodzinne może być poważnie zaburzone. Rodzina zamiast poczucia bezpieczeństwa, zaufania i miłości, przeżywa lęk i zagrożenie, gniew i wstyd, poczucie krzywdy oraz poczucie winy. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi określa różne formy pomocy, które są bardziej szczegółowo opisane w przyjmowanych gminnych programach profilaktycznych. Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Debrnie należy:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla uzależnionych od alkoholu;
- udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- prowadzenie profilaktyki, działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczęszczających w tych pozalekcyjnych programach;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych;

- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie Centrów Integracji Społecznej.

Cały obszar rozwiązywania problemów alkoholowych jak i profilaktyki jest ściśle powiązany ze wspieraniem rodziny. Problem nadużywania alkoholu w rodzinach jest jednym z dominujących, generuje on również inne niepożądane konsekwencje.

II DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU

Debrzno jest gminą miejsko-wiejską, położoną na południu województwa pomorskiego. W skład gminy wchodzi 32 miejscowości, z których 17 ma status sołectw. Powierzchnia geodezyjna Gminy Debrzno wynosi 22 417 ha (w tym miasta – 751 ha), co stanowi 1,22% powierzchni województwa pomorskiego oraz 14,6% powierzchni powiatu. Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Debrzno na koniec 2017 roku wynosiła 9176, gdzie liczba mężczyzn wynosiła 4536 przy liczbie kobiet wynoszącej 4640. W roku 2017, na 1 km² przypadało 44 osoby. Współczynnik feminizacji wynosił 102,23. Zdecydowana większość mieszkańców gminy znajduje się obecnie w wieku produkcyjnym co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest relatywnie wysoki i wynosi 21%. Zarówno na terenie gminy, jak i na terenie miasta liczba mieszkańców systematycznie się zmniejsza.

Tak jak większość małych ośrodków Debrzno boryka się z postępującymi negatywnymi procesami demograficznymi, które w dużej mierze prowadzą się do systematycznego odpływu ludności. Ubywająca liczba mieszkańców miasta i gminy Debrzno jest warunkowana wieloma czynnikami, niemniej jednak warto zwrócić uwagę na dwa podstawowe wskaźniki. Pierwszym z nich jest utrzymujący się ujemny przyrost naturalny. Drugim zjawiskiem znacznie oddziałującym na liczbę

ludności jest wyjazd ludzi do pracy za granicą. Kierunki migracyjne i ujemny bilans demograficzny sprawiają, że polityka rozwojowa miasta i gminy musi uwzględniać zmniejszający się odsetek mieszkańców będących w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Dane GUS z ostatnich 6 lat bardzo dobrze obrazują biegunową zmianę liczebności poszczególnych grup ludności (będącej w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym). Na terenie miasta systematycznie maleje liczebność grupy mieszkańców będących w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, a rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to systematyczne starzenie się lokalnej społeczności. Tym samym nasuwa się jednoznaczny wniosek, że ogólna polityka państwa w tym również samorządów lokalnych powinna zmierzać w kierunku zapewnienia rodzinie poczucia bezpieczeństwa i tym samym dać jej warunki do rozwoju.

Kolejnym problemem, który dominuje na obszarze Debrzna to wysokie bezrobocie, które jest związane z istnieniem w przeszłości na obszarze gminy Państwowego Gospodarstwa Rolnego z jego kilkoma Zakładami Rolnymi jak również dużej jednostki wojskowej. Mimo znaczącego upływu czasu pojawiło się kolejne pokolenie, które częściowo odziedziczyło wyuczoną bezradność i bezrobocie oraz oczekiwanie do ciągłej pomocy ze strony państwa. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Człuchowie struktura bezrobocia w mieście i gminie Debrzno na koniec 2017 roku przedstawiała się następująco:

- 595 – ogółem zarejestrowani w PUP
- 355 – kobiety zarejestrowane
- 170 – bezrobotni do 30 roku życia
- 101 – bezrobotni do 25 roku życia
- 178 – bezrobotni powyżej 50 roku życia
- 394 – osoby bezrobotne długotrwale.

Bardzo pozytywną informacją w danych PUP jest fakt, że bezrobocie na terenie miasta w miesiącu grudniu 2017 roku wynosiło zaledwie ok 8%. To zdecydowanie najlepszy wynik w perspektywie ostatnich 25 lat. Należy mieć

niestety świadomość, że zmiany procentowego udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczebności populacji Debrzna częściowo mogą być pozorne i wynikające z migracji zarobkowych oraz dobrowolnych wyrejestrowań z rejestru PUP (podyktowanych np. odmowami przyjęcia pracy).

Istotnym faktem o którym należy wspomnieć i który ma wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnej jest występowanie aktywnych i prężnych organizacji pozarządowych. Prowadzą one różnorodną działalność skierowaną nie tylko do lokalnej społeczności. Część organizacji prowadzi również działalność regionalną i jest rozpoznawana na poziomie województwa. Dzięki prowadzonej działalności non profit realizowane są liczne programy aktywizujące jak również nakierowane na tworzenie nowych miejsc pracy i działalności gospodarczej. Kapitał w postaci wspomnianych stowarzyszeń i fundacji pozwala realizować nietypowe działania jakich przykładem są projekty w zakresie poradnictwa obywatelskiego i prawnego, która to pomoc jest szczególnie ważna dla osób uwikłanych w problemy w rodzinne.

Dla potrzeb Programu opracowano Kartę Diagnostyczną zawierającą szereg aktualnych danych statystycznych. Karta diagnostyczna służy do analizy danych o rodzinach objętych wsparciem oraz określenia celów pracy z rodziną.

Tabela 1

Karta Diagnostyczna

Wyszczególnienie	Lata		
	2015	2016	2017
Liczba mieszkańców	9208	9178	9176
Liczba dzieci w wieku 0-17	4662	4639	4640
Liczba mieszkańców w wieku 18-59	2688	2659	2620
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	517	495	445
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego	0	706	647

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	420	440	467
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	79	82	84
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów socjalnych	641	564	198
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	733	693	382
Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	52	24	64
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	27	19	32
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	4	4	4
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny	15	17	21
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	133	224	212
Liczba dzieci umieszczonych w żłobku i przedszkolach	275	295	269
Liczba osób objętych dożywianiem w szkole (dzieci)	429	363	307

Na podstawie niniejszego opracowania można dojść do następujących wniosków:

- struktura wiekowa mieszkańców Miasta i Gminy Debrzno wskazuje na charakterystyczne cechy społeczeństwa starzejącego się,
- odnotowuje się wzrost przemocy domowej w rodzinach w tym do zakładania Niebieskich Kart przez przedstawicieli instytucji tj. funkcjonariuszy Policji, pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej oraz przez przedstawiciela GKRPA.
- nieznacznie zmniejsza się zasób mieszkaniowy gminy,
- w dalszym ciągu spada liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej oraz z innych świadczeń pieniężnych oferowanych w Ośrodku,
- zmniejsza się liczba dzieci oraz osób dorosłych korzystających z posiłków,
- zwiększa się liczba rodzin niewydolnych opiekuńczo – wychowawczo objętych wsparciem asystenta rodziny,

Pracownicy socjalni jak i również asystenci rodziny w ramach wykonywania swoich obowiązków podejmują działania na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, borykającymi się z różnorodnymi problemami. Niejednokrotnie są to rodziny, które oprócz ubóstwa dotknięte są innymi dysfunkcjami. Praca z takimi rodzinami wymaga od kadry pomocy społecznej wysokiego profesjonalizmu i zaangażowania w podejmowanych działaniach.

Najczęstsze przyczyny nasilenia trudnych sytuacji życiowych, które stanowią podstawę ubiegania się o wsparcie odzwierciedla poniższa tabela. Rodziny mogły korzystać z pomocy i wsparcia z powodu różnych przesłanek jednocześnie, dlatego w opracowaniu należy sumować ilości osób przy wyliczaniu łącznej liczby korzystających tzn. ta sama rodzina może być ujęta w tabeli jednocześnie w pozycjach ubóstwo, bezrobocie i długotrwała choroba.

Tabela 2

Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2016-2017

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	Liczba Rodzin		% w stosunku do ogółu rodzin objętych wsparciem
	2016	2017	
UBÓSTWO	359	296	63,39
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	8	10	2,15
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	14	13	2,79
BEZROBOCIE	310	254	54,39
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	212	194	41,55
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	167	155	33,19
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.- WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓLEM	76	70	14,99
W TYM:			
RODZINY NIEPEŁNE	37	32	6,86
RODZINY WIELODZIETNE	29	33	7,07

PRZEMOC W RODZINIE	1	5	1,07
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	0	0	0
ALKOHOLIZM	5	1	0,22
NARKOMANIA	0	0	0
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	2	0	0
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ	0	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	1	1	0,22
SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0
RAZEM	495	443	100,00

Jak wynika z powyższej analizy główną przyczyną złego funkcjonowania rodzin jest ubóstwo, które jest następstwem bezrobocia oraz takich czynników dysfunkcyjnych jak: przemoc w rodzinie, alkoholizm, niepełnosprawność i długotrwała choroba. Wskazane powyżej dysfunkcje bardzo często prowadzą do powstania problemu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Bezradność oznacza brak umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi, brak kompetencji wychowawczych, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmowanie działań na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi jest traktowane przez służby społeczne priorytetowo, gdyż w dużej mierze dotyczy najmłodszych mieszkańców gminy tj. dzieci.

Mówiąc o rodzinie musimy spojrzeć na nią szerzej nie ograniczając się tylko do tzw. rodzin dysfunkcyjnych. W obecnej sytuacji demograficznej naszego kraju (starzenie się społeczeństwa) należy podjąć wszelkie działania promujące rodzicielstwo. Jednym z takich działań naszego państwa jest ustanowienie rządowego programu dla rodzin wielodzietnych. W ramach tego programu funkcjonuje Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny, która przysługuje rodzinom z przynajmniej

trójką dzieci, niezależnie od dochodu. Karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, dzieci – do 18-go roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Dzieci legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności na czas jego trwania. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień, przez instytucje, które podjęły współpracę w tym zakresie. W roku 2017 Kartę Dużej Rodziny otrzymało 64 rodzin, w tym 19 rodzin, które zgłosiły się po raz pierwszy.

Z dniem 1 stycznia 2017 r weszła w życie Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodziny „Za życiem”- przepisy prawa dotyczą wsparcia w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz instrumentów polityki na rzecz rodziny, np.: zapewnienie dostępu do informacji w zakresie rozwiązań wspierających rodziny oraz kobiety w ciąży, jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

W roku 2017 jak i w poprzednich latach wspieranie rodzin na terenie Gminy Debrzno odbywało się poprzez:

- prace asystenta rodziny,
- prace pracownika socjalnego,
- współfinansowanie pobytu dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywania ich właściwemu wojewodzie,
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- finansowanie i bieżąca obsługa zadania.

Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nałożyła na gminy dodatkowe zadania związane z nadzorem rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo. Założeniem podstawowym ustawy jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, jeśli ma ona trudności w wypełnianiu swoich funkcji. Chodzi o zapewnienie pomocy, która wyeliminuje groźbę zabrania dziecka rodzinie lub, w szczególnych sytuacjach, szybki powrót do rodziny po okresowym pobycie poza nią. Kluczowe znaczenie w pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, odgrywa praca asystenta rodziny, który wspiera rodzinę i współpracuje z nią na co dzień. Nie prowadzi pracy socjalnej z rodziną, a jedynie towarzyszy rodzicom we wprowadzaniu zmian w ich myśleniu, zachowaniu i otoczeniu koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Asystent ma za zadanie zwiększyć poczucie wpływu członków rodziny na własne życie, poprawiając samoocenę oraz wiarę w ich możliwości. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji, osiąganiu wyznaczonych celów, wzbudzaniu wiary we własne możliwości i motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Rodziny, do których trafić może asystent często sprawują nieprawidłową opiekę nad dzieckiem, nieumiejętnie zapewniają dziecku bezpieczeństwo. **Najważniejszym zadaniem systemu wspierania rodziny jest utrzymanie dziecka w rodzinie naturalnej, a gdy znajdzie się w pieczy zastępczej, umożliwienie szybkiego powrotu do rodziny biologicznej. Realizacja tych zadań została powierzona tutaj Ośrodkowi.**

Nadrzędnym celem pracy asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w zachowaniu jej integralności. Na pracę z rodziną składa się ocena jej sytuacji, planowanie i realizacja zadań mających na celu poprawę funkcjonowania rodziny w obszarze ekonomiczno – socjalnym, opiekuńczo – wychowawczym i społecznym. W tym celu asystent rodziny wspólnie z członkami rodziny opracowuje plan pracy, który jest następnie realizowany. Obowiązujący w Ośrodku Pomocy Społecznej w Debrznie model pracy z rodziną objętą asystą rodzinną zakłada współpracę

pracownika socjalnego i asystenta rodziny na każdym etapie pracy z rodziną. Współpraca pracownika socjalnego z asystentem rodziny ma charakter ciągły począwszy od fazy planowania, konstruowania długoterminowych celów (w oparciu o narzędzie jakim jest plan pracy z rodziną i kontrakt socjalny), również poprzez pozostałe fazy: realizacji planu (radzenie sobie z napotkanymi przeszkodami, podejmowanie interwencji, dokonywanie koniecznych zmian w ustalaniu celów głównych i szczegółowych zawartych w kontraktach socjalnych i planach pracy współpraca z partnerami w obszarze wspierania rodziny), a także w fazie monitorowania rodziny. Pracownik socjalny w początkowym etapie współpracy służy asystentowi, zarówno posiadaną wiedzą teoretyczną, jak i swoim doświadczeniem w pracy z konkretną rodziną. Natomiast w etapach późniejszych współpraca polega na wymianie posiadanych informacji – często znacznie szerszych ze strony asystenta z uwagi na dużą częstotliwość kontaktów oraz zdobyte przez członków rodziny zaufanie. Jednak to pracownik socjalny podejmuje ostateczne decyzje w ważnych kwestiach dotyczących rodziny i wyznacza wspólne kierunki działań dla siebie i asystenta rodziny w zakresie realizacji działań, mających na celu wsparcie potrzebujących rodzin.

Współpraca pomiędzy pracownikami oparta jest na partnerstwie rozwoju kompetencji, współpracę merytoryczną, rozwój osobisty i rozwój samoświadomości. Pracownik socjalny włącza asystenta rodziny w spotkania o charakterze interdyscyplinarnym celem nawiązania jak największej sieci kontaktów, która następnie stanowić będzie jego kapitał kompetencyjny. Współpraca obydwóch pracowników ma na celu wzajemne uzupełnianie się w zakresie posiadanych zasobów i podejmowanie jednolitego kierunku działań wobec adresatów pracy socjalnej. Asystent rodziny i pracownik socjalny uzupełniają się w podejmowanych działaniach i wymieniają nie tylko wiedzą na temat danej rodziny ale również swoim doświadczeniem, a wszystko po to aby osiągnąć jak najbardziej zadawalające wyniki w podejmowanych działaniach i tym samym jak najlepiej pomóc rodzinom słabszym społecznie.

Współfinansowanie pobytu dzieci w placówce opiekuńczo – wychowawczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nałożyła na gminy dodatkowe zadania związane z nadzorem rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo. Realizacja tych zadań została powierzona tutaj Ośrodkowi do którego obowiązków należy również obowiązek ponoszenia opłat za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go w pieczy zastępczej ponosi koszty:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Aby możliwy był powrót dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, niezbędna jest zmiana funkcjonowania rodziców, wyeliminowania przyczyny, dla której została podjęta decyzja o odebraniu dzieci z rodziny. Ponadto niezbędna jest współpraca partnerska asystenta rodziny z pracownikiem socjalnym. Praca z rodziną biologiczną polega na umożliwieniu powrotu dzieci z placówki opiekuńczo – wychowawczej lub wsparcie w celu spędzenia czasu świąt, przerw wakacyjnych na przepustkach w domu rodzinnym. Pracownik socjalny w pracy z rodziną stosuje kontrakty socjalne, stara się również zaktywizować zawodowo rodziców. Natomiast asystent rodziny w ramach swojej codziennej pracy z rodzinami, które posiadają dzieci uświadamia rodzicom popełnione błędy wychowawcze, pobudza poczucie odpowiedzialności za losy własnej rodziny, przekazuje podstawową wiedzę dotyczącą prawidłowych i nieprawidłowych postaw

rodzicielskich, budowania prawidłowych więzi między członkami rodziny, wyrobienia pozytywnych nawyków dbania o dzieci. W sytuacji kiedy w rodzinie funkcjonuje asystent rodziny rola pracownika socjalnego musi być inna. Staje się on bardziej wymagający i wspierający działania asystenta. Musi planować możliwe wsparcie dla rodziny w sposób długoterminowy tak aby asystent rodziny wiedział jakie zaplecze finansowe będzie miała rodzina.

Zadaniem asystenta rodziny jest całościowe wspieranie rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także poprzez pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności. Bardzo ważnym jest indywidualne podejście do rodziny i jej problemów, co będzie służyło rozwojowi kompetencji wszystkich jej członków – rodziców i dzieci. Rodzina bowiem, jest podstawowym środowiskiem jakie powinno gwarantować dzieciom bezpieczeństwo emocjonalne, dawać im poczucie więzi i doświadczenia niezbędne dla ich prawidłowego rozwoju. Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, powodujące groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, bezradność, mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą.

Tabela nr 3

Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej w roku 2015-2017 na terenie miasta i gminy Debrzno

	2015	2016	2017
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta	15	17	21
Liczba dzieci	33	32	42
Środki pozyskane z dotacji w ramach programu „Asystent rodziny ...”	24.820,00	25.200,00	23.904,00
Liczba dzieci w placówkach	4	4	4
Koszt utrzymania w placówce	5.663,74	76.712,00	83.415,76

Mając na uwadze powyższe, praca asystenta rodziny z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, umożliwia utrzymanie liczby dzieci umieszczonych poza rodziną naturalną na takim samym poziomie. Koszt pracy asystenta rodziny jest ok 15 razy tańszy niż finansowanie pobytu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej co ma duże znaczenie dla budżetu samorządu lokalnego.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, rodziny z którymi zakończono pracę są nieustannie monitorowane przez asystenta rodziny. Kontakty z rodziną przez asystentów rodziny oraz ocena ich funkcjonowania w środowisku są realizowane przeciętnie raz w miesiącu. Działania asystentów w czasie trwania monitoringu sytuacji rodziny polega na kontaktach z jednostkami oświatowymi, ochrony zdrowia, a także kuratorami sądowymi i pracownikami socjalnymi w celu śledzenia sytuacji dzieci.

Zdarzają się sytuacje, że pomimo szeroko rozumianej pracy socjalnej świadczonej na rzecz rodziny zachodzi konieczność umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Konwencja o prawach dziecka ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku stanowi, że *„Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Taka opieka może oznaczać adopcję, polegać na umieszczeniu w rodzinie zastępczej lub, gdy jest to niezbędne w odpowiedniej instytucji”*. Powyższe prawo zapisane jest również w najwyższej rangi akcie normatywnym jakim jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, w której w art. 72 ust 2 jest zapisane *„dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”*.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców zostaje ono umieszczone w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie:

1. rodzinnej
2. instytucjonalnej.

Przez rodzinną pieczę zastępczą rozumie się rodziny zastępcze (spokrewnione, niezawodowe, zawodowe) oraz rodzinne domy dziecka. Instytucjonalna pieczę zastępcza to: placówki opiekuńczo – wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Ważnym instrumentem polityki edukacyjnej i integracyjnej oraz wyrównywania szans rozwojowych jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie przedszkole jest szansą na wczesne wspieranie rozwoju w sferze poznawczej i społecznej. Na terenie miasta i gminy Debrzno funkcjonuje jedno Przedszkole Miejskie w Debrznie oraz oddziały przedszkolne, które funkcjonują przy szkołach. Opieką przedszkolną na terenie miasta i gminy jest objętych 228 dzieci. Warto odnotować, że na terenie miasta Debrzno funkcjonuje również żłobek, którego głównym założeniem jest zapewnienie właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej dzieciom w wieku do lat 3. W roku 2017 taką formą opieki było wsparte 40 dzieci.

Edukację szkolną zapewniają szkoły podstawowe, które funkcjonują na terenie miasta i gminy Debrzno. Placówki oświatowe wspierają także rodziny w sferze opiekuńczo- wychowawczej. Ich celem oprócz edukacji, która jest ich głównym i priorytetowym zadaniem jest także wspieranie rodziców w wychowywaniu młodego pokolenia. To szkoła powinna wzmacniać i utrzymywać pozytywne wartości, które przekazywane są w rodzinach. W placówkach oświatowych realizowanych jest szereg przedsięwzięć, które mają na celu pokazanie młodemu pokoleniu wartości jakimi powinni kierować się w życiu. Bardzo dużo mówi się o szkodliwości nadużywania alkoholu, narkotyków jak i również neguje się zachowania przemocowe.

Problem przemocy dotyka rodziny zamieszkujące na terenie gminy Debrzno niezależnie od wykształcenia, statusu ekonomicznego czy też wykonywanego zawodu. Dlatego tak trudne jest podejmowanie działań mających na celu

zdiagnozowanie problemu, jak również tych, które mają na celu zatrzymanie przemocy. Utrudnieniem w realizacji zadań jest brak współpracy rodzin w zakresie przezwyciężenia kryzysu, a także problem uzależnienia od alkoholu. Dodatkowymi czynnikami, które utrudniają poprawne szacowanie skali zjawiska są między innymi wstyd, panujące mity i stereotypy oraz zaburzone normy społeczne, które także nie pozwalają na ujawnianie tego co się dzieje w domu. Również ograniczone zaufanie do efektywnej pomocy ze strony służb jest czynnikiem, który wpływa na opór w sięganiu po pomoc, a co za tym idzie zmniejsza identyfikację badanego przez nas zjawiska. Wskazane cechy powodują, że skala zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudna do obiektywnej oceny i jej określenia. Poniższy wykres obrazuje skalę zidentyfikowanej przemocy poprzez uruchomione Niebieskie Karty na terenie gminy Debrzno w kolejnych latach.

Tabela 4

Ilość Niebieskich Kart założonych w gminie Debrzno z podziałem na podmioty, które je zakładały

Lata	Ilość Rodzin	Łączna ilość NK	Podmioty zakładające NK na terenie gminy				
			Policja	OPS	ZOZ	GKRPA	Oświata
2011	5	5	5	0	0	0	0
2012	21	24	23	1	0	0	0
2013	23	27	22	4	0	0	1
2014	17	21	18	1	1	1	0
2015	20	27	24	2	0	1	0
2016	18	19	17	1	1	0	0
2017	27	32	30	1	0	1	0
Razem	131	155	139	10	2	3	1

Dzięki prowadzonej dokumentacji przez Zespół Interdyscyplinarny posiadamy również wiedzę, które ze służb są najbardziej aktywne w zakładaniu Niebieskich Kart. Policja jako służba interwencyjna przybywa najczęściej jako pierwsza na miejsce występowania przemocy w rodzinie. Jest również podmiotem, który funkcjonuje w systemie całodobowym, co powoduje częste interwencje w godzinach wieczornych i nocnych. Te wszystkie czynniki bez wątpienia przyczyniają się do tego, że to właśnie Policja najczęściej uruchamia procedur NK.

Dla obiektywnej analizy zjawiska przemocy zasadne jest porównanie statystyk na poziomie powiatu w stosunku do liczby zamieszkałych mieszkańców. Podobny wskaźnik jest używany w opracowaniach Komendy Głównej Policji, która corocznie analizuje realizacje procedury Niebieskich Kart w całym kraju.

Tabela 5
Porównanie ilości NK Gmina Debrzno - powiat człuchowski

Lata	Ilość mieszkańców 9.244	Ilość mieszkańców 57.250
	Ilość NK założonych przez Policję w gminie Debrzno	Ilość NK założonych przez Policję w powiecie
2011	5	25
2012	23	66
2013	22	80
2014	18	161
2015	24	130
2016	17	115
2017	30	127
Razem	139	704

Z analizy przedstawionych danych wynika, że na poziomie powiatu średni roczny wskaźnik NK z 6 pełnych lat (2012 – 2017) wynosi 113,17. W okresie obowiązywania aktualnej procedury, średnio jest to – 197,68 kart na 100 tys mieszkańców. Stosując taką samą zasadę porównawczą do obszaru gminy Debrzno łatwo ustalić, że wskaźnik ten wyniesie 241,60 kart na 100 tys. mieszkańców.

Rodziny dotknięte przemocą otrzymują pomoc i wsparcie w ramach prac grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego w Debrznie. To na spotkaniach grupy roboczej przedstawiciele: Policji, oświaty, ośrodka pomocy, ochrony zdrowia wspólnie z osobą, która jest dotknięta przemocą w rodzinie opracowują indywidualny plan pomocy. Działania podejmowane są także wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny w Debrznie został powołany przez Burmistrza, do jego głównych celów należy;

- 1) budowanie lokalnego systemu opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka zgodnie z zapisami Ustawy;
- 2) zsynchronizowanie i wypracowanie standardów współpracy przedstawicieli różnych grup zawodowych i społecznych pracujących i zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 3) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

III ANALIZA SWOT

Opracowana diagnoza, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze wsparcia rodziny umożliwiły sporządzenie analizy SWOT (ang. Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, Threats – zagrożenia), która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia systemu wsparcia rodziny w Gminie Debrzno.

1. Mocne strony:

- realizacja celów wynikających z dokumentów strategicznych: Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Debrzno na lata 2013-2020, Gminnego Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Debrzno na lata 2018-2021;

- dobrze przygotowana i stale doskonaląca umiejętności kadra instytucji działających na rzecz rodziny;
- znajomość problemu i dobrze działające służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi;
- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym;
- zatrudnienie asystentów rodziny w ramach stosunku pracy w systemie zadaniowego czasu pracy;
- liczne oddziaływania profilaktyczne prowadzone w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy Debrzno;
- działalność Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego przy GKRPA;
- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz stałe powoływanie grup roboczych w celu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- rozwinięta sieć instytucji wspierających rodzinę w szczególności: Policja, Sąd, OPS, PCPR, GKRPA, organizacje pozarządowe;
- rozwinięta baza rekreacyjno – sportowa służąca rodzinie (kompleks sportowy przy stadionie, boiska Orlik, zielone siłownie, place zabaw).

2. Słabe strony:

- bezradność i niskie kwalifikacje opiekuńczo – wychowawcze rodziców oraz roszczeniowość rodzin;
- niewystarczająca ilość lokali socjalnych;
- zjawisko wyuczonej dziedzicznej bezradności rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- brak zaplecza zabezpieczającego egzekucje eksmisji sprawców przemocy w rodzinie;

- utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych w zakresie ochrony zdrowia;
- brak gotowości rodzin do zmiany stylu życia;
- ograniczony dostęp do bezpłatnych porad specjalistycznych;
- brak poradni rodzinnej oraz kompleksowego wsparcia specjalistycznego.

3. Szanse:

- zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych;
- edukacja i uświadomienie społeczeństwa nt. problemów społecznych;
- pozyskiwanie środków pozabudżetowych na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu;
- możliwość zwiększenie kadry o kolejnego asystenta rodziny ze środków zewnętrznych;
- możliwość tworzenia rodzin wspierających;
- podnoszenie kwalifikacji przez służby wspierające rodzinę;
- edukacja rodziców, w szczególności poprzez treningi umiejętności rodzicielskich, radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością przy dużym wsparciu psychologa;
- wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę;
- możliwość skorzystania ze środków zewnętrznych na utworzenie Centrum Usług Społecznych – placówki wsparcia dziennego dla rodzin i dzieci;
- nabywanie umiejętności racjonalnego wykorzystywania przez rodzinę z różnych form pomocowych oferowanych przez państwo w celu poprawy sytuacji rodzin dotkniętych niskimi dochodami tj. program 500+, program 300+, KDR, stypendia itp.

4. Zagrożenia:

- nasilenie negatywnych zjawisk: alkohol, narkotyki i inne środki odurzające;
- negatywne wzorce zachowań społecznych;
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodzin;
- wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży;

- wypalenie zawodowe pracowników;
- rozpad związków (rozwoły, separacje, wyjazdy za granicę);
- uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawiska „dziedziczenia biedy”.

IV CELE PROGRAMU

Utrzymanie dziecka w rodzinie bądź jego powrót do rodzin jest celem priorytetowym dlatego praca z rodziną powinna być rozpatrywana z perspektywy potrzeb dziecka.

Celem głównym programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez zespół planowanych działań zmierzających do przywrócenia rodzinie zdolności do wypełniania prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cele szczegółowe:

1. Diagnoza i monitoring skali potrzeb i problemów rodzin.
2. Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym. Zapewnienie opieki asystenta rodziną przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
3. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej rodzin dysfunkcyjnych. Promowanie rodziny jako priorytetu w pracy instytucji i służb działających na jej rzecz.
4. Pomoc w podnoszeniu kwalifikacji przez asystenta rodziny.
5. Podnoszenie kompetencji rodziny tego wymagającej w zakresie pełnienia prawidłowych funkcji opiekuńczo – wychowawczych, poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, konsultacji, poradnictwa oraz udostępniania literatury fachowej.
6. Organizacja szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających.
7. Umożliwienie powrotu dzieciom z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych.

8. Wypracowanie systemu współpracy instytucji zaangażowanych we wsparcie rodziny.
9. Tworzenie warunków do powstania i funkcjonowania placówek wsparcia dziennego oraz miejsc pomocy dziecku i rodzinie.

Wszystkie działania powinny być realizowane w oparciu o obowiązujące przepisy prawne oraz standardy niesienia pomocy i wsparcia rodzinie. Program ma na celu analizę sytuacji w obszarze funkcjonowania rodzin na terenie gminy jak również umożliwić badanie skali udzielanej pomocy i potrzeb w tym zakresie.

V ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami programu będą rodziny zamieszkałe na terenie Miasta i Gminy Debrzno, doświadczające problemów opiekuńczo – wychowawczych, zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej bądź też takie, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

Niniejszy program jest też kierowany do kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych. W powyższych rodzinach, w razie potrzeby, asystent rodziny będzie koordynował poradnictwo w zakresie: przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Warunkiem otrzymania takiej pomocy jest stwierdzenie w zaświadczeniu lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, posiadającego specjalizację II stopnia lub specjalisty w dziedzinie: położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii, ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia albo nieuleczalnej choroby zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Pośrednio adresatami programu są instytucje i organizacje zaangażowane w udzielanie wsparcia i pomocy rodzinom, które doznają problemów opiekuńczo – wychowawczych.

VI DZIAŁANIA I SPOSÓB ICH REALIZACJI

Dla realizacji celów zakłada się następujące działania:

Wsparcie interdyscyplinarne – koordynowanie działań różnych instytucji i służb wspierania rodziny. Praca ta będzie realizowana przez powoływanie grup interdyscyplinarnych, w skład których wchodzić będą w szczególności: asystent rodziny, pedagog, pracownik socjalny, przedstawiciel policji, kurator sądowy. Praca ta powinna skutkować trafniejszą diagnozą problemów, ustaleniem spójnego planu pomocy oraz uruchomić mechanizm współpracy z właściwymi instytucjami i służbami.

Prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego – rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, potrzebują pomocy w zakresie organizowania czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania itp. W związku z tym konieczny jest rozwój różnorodnych środowiskowych form działania opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym przez niżej wymienione instytucje i formy działania:

- świetlice środowiskowe, opiekuńczo-wychowawcze, socjoterapeutyczne,
- placówki wsparcia dziennego – Centrum Usług Społecznych,
- Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Debrznie,
- biblioteki,
- Miejski Klub Sportowy,
- Akademia Piłkarska Debrzno,

- Salos,
- Oratorium,
- szkoły podstawowe,
- żłobek, przedszkola i kluby dziecięce

Wskazane jest również działanie w celu upowszechnienia działalności placówki wsparcia dziennego prowadzonej w formie pracy podwórkowej realizującej zadania animacyjne i socjoterapeutyczne, która będzie funkcjonowała w ramach Centrum Usług Społecznych.

Poradnictwo specjalistyczne – może być prowadzone w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, prawnego, zawodowego, itp.), treningu umiejętności wychowawczych dla rodziców, mediacji. Narzędziami wzmocnienia rodziny może być doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, dbałości o higienę osobistą i otoczenia. Tam gdzie jest to potrzebne praca powinna opierać się o kontrakt z rodziną. Poradnictwo powinno dotyczyć sposobów zaspokajania potrzeb dziecka i rozwiązywania problemów wewnątrzrodzinnych. Dostęp rodziny do pomocy prawnej może być realizowany w Biurze Porad Obywatelskich oraz Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej.

Pomoc w formie rodzin wspierających – pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia rodziny i dziecka. Zadania rodziny wspierającej to m.in. pomoc w opiece nad dziećmi, prowadzeniu gospodarstwa domowego, wspólne spędzanie czasu wolnego. Pomoc ta będzie wynikać z przyjętego i zaakceptowanego planu pomocy rodzinie, a realizować będzie na podstawie zawartej umowy. W celu podniesienia skuteczności oddziaływania rodzin wspierających, należy zadbać o ich przygotowanie poprzez poradnictwo oraz szkolenia. Należy również uwzględnić konieczność zapewnienia zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy przez rodziny wspierające. W dłuższej perspektywie czasowej bardziej

zasadne jest zawarcie umowy z rodziną wspierającą niż finansowanie pobytu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne – w ramach działań profilaktycznych powinno się uwzględnić usługi dla rodzin wychowujących dzieci, szczególnie dzieci niepełnosprawne, które będą stanowiły pomoc rodzicom w zapewnieniu należytej opieki w czasie, gdy nie mogą jej sprawować osobiście lub gdy ich kompetencje rodzicielskie są niedostateczne. Ta forma pomocy realizowana w oparciu o ustawę o pomocy społecznej może być kierowana również do osób z zaburzeniami psychicznymi.

Organizowanie grup samopomocowych – ich celem będzie wymiana doświadczeń, zapobieganie izolacji, a także wzmocnienie systemu wsparcia. Działania takie będą realizowane w Centrum Usług Społecznych.

Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystenta rodziny – poprzez dostęp do fachowej literatury, kursów, szkoleń, poradnictwa.

Tworzenie i realizacja projektów i programów wspierania rodziny - projekty realizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno”, które mają w założeniu aktywizować i wspierać rodziny oraz z innymi organizacjami pozarządowymi.

Pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin – kierowana do rodzin, które z różnych przyczyn nie mogą funkcjonować prawidłowo w oparciu o posiadane środki i zasoby. Wsparcie to powinno być wielopłaszczyznowe i obejmować zarówno poprawę ich warunków bytowych jak i wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, barier w dostępie do leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i inne.

Priorytetem pomocy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ze środowisk zagrożonych i dysfunkcyjnych ciepłych posiłków, możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Ważnym elementem jest planowanie wsparcia finansowego jak również możliwość korzystania z dostępnych form pomocy takich jak świadczenia rodzinne, stypendia, dodatki mieszkaniowe oraz wsparcie żywnościowe w oparciu o wieloletni program FEAD.

Monitoring – rodziny przez różne służby wspierające: przedstawiciela policji, OPS, służbę zdrowia, kuratora. Przedstawiciele tych służb realizują różne zadania jednak mają one wspólny mianownik, którym jest wsparcie rodziny.

Policja- systematyczne wizyty w miejscu zamieszkania, co najmniej raz na kwartał, sprawdzająca bezpieczeństwo rodziny, prowadzenie dokumentacji danej rodziny, powiadomienie innych służb, instytucji o sytuacji w danej rodzinie i współpraca z nimi.

Ośrodek Pomocy Społecznej – współpraca rodziny z pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny. Monitorowanie rodziny przez pracownika socjalnego, co najmniej raz na kwartał a w miarę potrzeby również w sposób niezapowiedziany. Monitorowanie sytuacji rodziny przez asystenta rodziny, co najmniej 18 razy w roku i analogicznie jak pracownik socjalny w sposób niezapowiedziany.

Służba zdrowia – w ramach prowadzonej praktyki lekarskiej oraz pielęgniarskiej.

Kurator – w ramach prowadzonego dozoru kuratorskiego.

VII PARTNERZY PROGRAMU

Założenia Programu Wspierania Rodziny w ramach swoich kompetencji winny realizować samorządowe jednostki organizacyjne, właściwe organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie Miasta i Gminy Debrzno oraz osoby specjalizujące się bądź mające kontakt z dziećmi i rodziną.

Przy realizacji programu współpracować winni:

- właściwe wydziały i stanowiska w Urzędzie Miasta i Gminy Debrzno,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie,
- przedszkola publiczne,
- szkoły podstawowe i gimnazjum,
- sołtysi,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej.
- kluby i organizacje sportowe,
- kościoły, związki wyznaniowe,
- Posterunek Policji w Debrznie.

Samorządowe służby i instytucje o zasięgu powiatowym , i inne:

- Komenda Powiatowa Policji w Czuchowie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Poradnia Psychologiczno – pedagogiczna,
- Zakłady opieki zdrowotnej,
- Sąd Rejonowy w Czuchowie,
- Kuratorska Służba Sądowa.

oraz Sąd Okręgowy w Słupsku.

W realizacji swoich zadań w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny, a jej wspieranie traktować jako priorytet, także wówczas gdy nie stanowi ono ich podstawowej misji.

Program jest zobowiązaniem samorządu Miasta i Gminy Debrzno i jego jednostek do realizacji przyjętych celów, a także ma za zadanie stymulować do ukierunkowanych działań na rzecz dziecka i rodziny. Wdrażanie wszystkich założeń programu powinno opierać się o pewien horyzont czasowy jak również uwzględniać potrzeby i możliwości lokalne.

VIII ZASADY FINANSOWANIA

Finansowanie programu odbywać się będzie ze środków:

- budżetu Miasta i Gminy Debrzno,
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych,
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
- programów rządowych z zakresu wspierania rodziny,
- funduszu Unii Europejskiej,
- innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych.

Środki finansowane na realizację poszczególnych działań będą uwzględnione cyklicznie w rocznych planach finansowych.

W celu wyznaczenia kierunku rozwoju usług społecznych oraz rozwiązania problemów związanych z rodziną, Miasto i Gmina Debrzno w partnerstwie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Debrznie w roku 2017 złożyło wniosek, który został oceniony pozytywnie pod względem formalnym i merytorycznym. Dzięki temu podpisano umowę na dofinansowanie projektu finansowanego przez Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020 na stworzenie Centrum Usług Społecznych. Miejsca, w którym odpowiednią pomoc i kompleksowe wsparcie mogą otrzymać mieszkańcy miasta oraz członkowie całych rodzin. To jednocześnie skuteczna odpowiedź na problemy dotyczące osób najbardziej potrzebujące – zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby z niepełnosprawnością, rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi oraz osoby niesamodzielne wymagające opieki ze względu na podeszły wiek czy stan zdrowia. Ma to również odzwierciedlenie na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która za główny obszar problemowy stawia długotrwałe bezrobocie, kryzys funkcji rodziny, patologie społeczne czy też marginalizację grup społecznych. Planuje się, że w Centrum będą pracować m.in. pedagodzy, psychologowie, terapeuci, asystenci rodzinni i inni specjaliści.

IX EWALUACJA I OCENA PROGRAMU

Monitoring programu będzie prowadzony corocznie poprzez gromadzenie danych i informacji w zakresie wszystkich dziedzin opisanych w niniejszym Programie. Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie w terminie do 31 marca każdego roku, sporządzi sprawozdanie z zakresu wspierania rodziny i przedstawi Radzie Miejskiej. W ramach bieżącej pracy będą również realizowane obowiązki sprawozdawcze wynikające z przepisów oraz potrzeb innych instytucji szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.